

**3rd INTERNATIONAL
COMPUTER & INSTRUCTIONAL
TECHNOLOGIES SYMPOSIUM
07-09 October 2009**

Symposium Honorary Chairman
Prof. Dr. İbrahim ÖZEN
Rector of Karadeniz Technical University

Symposium Chairman
Prof. Dr. Alipaşa AYAS
Dean of Karadeniz Technical University Fatih Faculty of Education

Organizing Committee Chairman
Assist. Prof. Dr. Hasan KARAL

Edition Year: May 2010
Edition: Karadeniz Technical University Press

©All rights reserved.

UZAKTAN EĞİTİMDE DEĞERLENDİRME SÜRECİ: ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN SİSTEMİN GELİŞİMİNE KATKILARI

Tuğba ALTAN¹, Doç. Dr. S. Sadi SEFEROĞLU²

¹Hacettepe Üniv. Fen Bilimleri Enstitüsü, BÖTE Anabilim Dalı, taltan@hacettepe.edu.tr

²Doç. Dr. Hacettepe Üniv. Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Tek. Eğitimi Bölümü, sadi@hacettepe.edu.tr

Özet: Uzaktan eğitim etkinlikleri herhangi bir nedenden dolayı geleneksel öğretime devam edemeyen bireyler için önemli bir fırsattır. Öte yandan geleneksel sistemde yer aldığı halde ihtiyaç duyduğu çeşitli türden bilgi ve becerileri edinmek isteyenler için de bir başvuru kaynağıdır. Farklı öğrenme ihtiyaçları olan ve farklı niteliklere sahip bireylere hizmetin sunulduğu uzaktan eğitim etkinliklerinin yürütülmesi için birtakım özel koşullar gerekmektedir. Teknoloji bu koşulları oluşturmada insan hayatındaki etkisini uzaktan eğitim etkinliklerine etkisi ile bir kez daha göstermektedir. Teknoloji nasıl insanlara günlük hayatlarında yardımcı olacak birçok olanak sunuyorsa uzaktan eğitim için de birçok olanak sağlamaktadır. Bu olanakların ortaya çıkarılması da uzaktan eğitimi daha kaliteli, daha etkili kılmaktadır. Bütün sistemlerde olduğu gibi uzaktan eğitimde de öğretme-öğrenme sürecinin ne kadar etkili olduğunu belirlemek için bir değerlendirme boyutunun göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Öğrencilerin öğrenme düzeylerinin belirlendiği ölçme ve değerlendirme etkinlikleri hem öğrenci hem de uzaktan eğitimi sağlayan kurum açısından çok önemli geri bildirimler sağlamaktadır. Bu çalışmada uzaktan eğitimde yapılan değerlendirme süreci hakkında alan yazın taraması yapılmıştır. Öğrencilerin değerlendirme süreci hakkındaki olumlu ve olumsuz düşüncelerinin ortaya koyulması uzaktan eğitimde ölçme-değerlendirme yöntemlerinin gözden geçirilmesine ve öğrencilerin değerlendirme sürecinde kendilerini daha rahat hissetmelerini sağlayacak ortamların yaratılmasına katkıda bulunabilir. Alan yazında yer alan bilgilere göre uzaktan eğitim sisteminin özellikle öğrenciler açısından etkili ve verimli olmasında geri-bildirimlerin çok önemli bir yeri olduğu anlaşılmaktadır.

Anahtar kelimeler: *değerlendirme, öğrenci görüşleri, uzaktan eğitim*

Abstract: Distance education is an important opportunity for individuals who can't continue traditional education for various reasons. On the other hand, it could also be considered as a reference and resource center for students in traditional education. Some special conditions are required for implementing distance education activities for individuals who have different learning need and different characteristics. Technology indicates its effects on human life once more by influencing creation of these conditions. Technology presents a lot of opportunities for distance education as it presents lots of opportunities to help daily life. Revealing these opportunities ensures rendering distance education more quality and more efficient. As all systems it requires considering evaluation dimension to determine how efficient learning-teaching process in distance education, too. Measurement and evaluation activities that determines students' learning level, ensures feedback in terms of both students and distance education institution. In this paper a literature review about evaluation process of distance education was done. Revealing students' positive and negative opinions about evaluation process, may contribute to look over measurement-evaluation methods in distance education and provide more comfortable environments for students at evaluation process. According to literature it was clear that student feedback is a crucial part of efficiency and effectiveness of distance education systems.

Key Words: *evaluation, student perceptions, distance education*

GİRİŞ

Uzaktan Eğitim; öğrenci ve öğretmenlerin farklı mekânlarda bulunduğu, özel ders tasarımları ile öğretim yöntemlerinin uygulanmasını ve çeşitli teknolojilerinin kullanılmasını gerektiren, planlı, kurumsal ve yönetsel bir düzenlemedir (Moore and Kearsley, 2005). Uzaktan eğitimde öğrenci, öğretmen arasındaki iletişimi sağlamak için günümüzde yoğun olarak bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılmaktadır. Öte yandan öğretim materyalleri de sadece basılı olarak değil çeşitli yollardan (internet, TV, radyo) öğrenciye

ulaştırılmaktadır. Öğretim materyallerinin farklı yollardan sunulması bu materyallerin eğitsel olarak düzenlenmesinde farklı yöntemlerin kullanılmasını gerektirmektedir. Öğretme öğrenme kuramları, yöntem ve teknikleri ile teknolojinin kaynaştırılarak uzaktan eğitimde daha etkili öğrenmeler sağlanmaya çalışılmaktadır. Uzaktan eğitimde öğrenme-öğretme süreci, web tabanlı, mobil ya da televizyon, telekonferans sistemleri gibi teknolojilerle desteklenen ortamlarda gerçekleştirilmektedir. Bu ortamların tasarlanması için ortamın özellikleri de dikkate alınarak

gerekli düzenlemeler yapılmakta ve çeşitli öğrenme-öğretme kuram, yöntem ve tekniklerinden yararlanılmaktadır.

Uzaktan eğitiminde bütün bu çabaların temel amacı öğrenciye daha etkili bir öğrenme ortamının sağlanmasıdır. Uzaktan eğitimin geleneksel eğitimden farkını ortaya çıkaran faktörlerden biri olarak öğrenci, öğretmen ve öğretim materyalinin birbirinden uzakta olması, öğretim materyallerinin tasarlanması kadar değerlendirme etkinliklerinin de daha etkili yapılması için farklı yöntemler kullanmaya teşvik etmektedir. Öğrencilerin aldıkları eğitim sonucunda ne kadar öğrendiklerini belirlemek hem öğrenciler hem de uzaktan eğitimi veren kurum açısından önemlidir. Bu süreç her iki taraf için de önemli geri bildirimler sağlamaktadır. Bu süreç sonunda öğrenci öğrenme eksiklerini giderme yoluna giderken kurum da eğitim etkinliklerini daha etkili hale getirmek için çalışmalar yapabilir. Bu tür çalışmalar öğrencinin aldığı uzaktan eğitim ortamının özelliklerine göre değerlendirme yöntemlerinin de değişmesini ve öğrencinin alışık olduğu ortama uygun değerlendirme süreci yaşamasını sağlayabilir. Böylece uzaktan eğitim etkinlikleri daha kaliteli hale getirilebilir.

Değerlendirmede temel amaç uygulamanın başarı derecesini tarafsız olarak belirleyebilmektir. Duruma bu açıdan bakıldığında, değerlendirme eyleminden önce araştırma, sonra yeniden düzenleme yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Değerlendirmenin tarafsız olabilmesi için de, uygulamaya başlamadan önce bir değerlendirme ölçütünün hazırlanması gerekmektedir (Bursalıoğlu 1994, akt. Gürol ve Turhan, 2004).

Uzaktan eğitimde, geleneksel sınıf ortamındakinden farklı öğretim sorunlarıyla karşılaşmaktadır. Bu yüzden uzaktan eğitimciler öğrencileri yalnızca sınav ve ödevlerle değerlendirmeyip, başka yollarla da veri toplamayı yararlı bulmaktadırlar. Bu sayede eğitimciler; öğrencilerin kullanılan yöntemle kendilerini rahat hissedip hissetmedikleri, verilen ödevlerin uygunluğu, ders içeriğinin anlaşılabilirliği, zaman yönetimi, öğretimin etkiliği ve ayrıca dersin geliştirilmesi için neler yapılması gerektiği hakkında bilgi sahibi olabilirler (University of Idaho, Tarihsiz).

Uzaktan eğitimde değerlendirme, öğrenci başarısının ve uzaktan eğitim sisteminin değerlendirilmesi şeklinde iki ana başlıkta ele alınabilir. Bu çalışmada sadece öğrenci başarısını değerlendirme boyutundan bahsedilmektedir.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada uzaktan eğitimde değerlendirme süreci hakkında alan yazın taranarak elde edilen bilgiler paylaşılmıştır. Alan yazında erişilen bilgilerin ışığında değerlendirme süreci hakkında öğrenci görüşlerinin ne derece önemli olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Çalışmanın Önemi

Bu çalışmada uzaktan eğitimde öğrenci başarısını değerlendirme süreci ile ilgili yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Elde edilen bilgiler eğitimcilere yol göstermesi açısından önemlidir.

UZAKTAN EĞİTİMDE DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Öğrenci başarısını değerlendirirken yapılan ölçme etkinliklerinin amacı yalnızca öğrenciye puan verme ya da başarılı olduğu takdirde bir sertifika, belge vb. verme değil, alınan sonuca göre eğitim etkinliklerini zenginleştirmek için verilen eğitimin ve kullanılan ölçme araçlarının gözden geçirilerek geliştirilmesine olanak sağlamaktır (Simonson, Smaldino, Albright, & Zvacek, 2003). Bu amaçla eğitimciler sınav, ödev, rapor (University of Idaho, Tarihsiz), proje vb. şekilde öğrenci başarısını değerlendirme yoluna gider. Öğrenci başarısını değerlendirmek için geleneksel ölçme araçları ya da bunlara alternatif olacak farklı araçlar kullanılabilirler.

Geleneksel ölçme araçlarını kâğıt-kalem sınavları (çoktan seçmeli, doğru/yanlış, kısa cevaplı veya açık uçlu sorulardan oluşan sınavlar ve kompozisyonlar) oluşturmaktadır. Alternatif yöntemler için ise “performans değerlendirme, ürün dosyası (portfolio) değerlendirme, projeler ve probleme dayalı öğrenme” gibi daha çok yapılandırmacı yaklaşıma uygun örnek verilebilir. Bu yöntemler daha çok öğrenme ile gerçek hayat arasında bağlantı kurulmasına ve öğrenmenin transferinin sağlanmasına yönelik değerlendirme etkinlikleridir (Simonson et al., 2003).

Aynı şekilde Mueller (2005) performans değerlendirmede öğrencilerin gerçek hayatta karşılaşılan problemlerle yüz yüze getirildiğini ve öğrencilerden bu problemlere gerekli bilgi ve becerileri kullanarak çözüm getirmeleri istendiğini belirtmiştir. Performans değerlendirme ile öğrenciler daha esnek bir değerlendirme süreci içinde bulunmaktadırlar. Değerlendirme ölçütlerinin dikkatli bir şekilde belirlenmesi öğretmenlere süreç sonunda ortaya çıkan ürünü değerlendirmede karar verme aşamasında yarar sağlar (Mueller, 2005).

Uzaktan eğitimde öğrenci başarısını değerlendirmek için kitaplara bakmanın izin verildiği sınavların da kullanılabilir olduğu savunulmaktadır (Olt 2002, akt. Rakes, 2008). Kitap açık yapılan sınavlar öğrencileri üst düzey düşünme becerileri yönünden sınamaktadır. Öğrenci sahip olduğu kaynaklardan rahatça ulaşabileceği bilgiyi sadece hatırlamak için değil kullanarak ve düzenleyerek soruları çözmektedir. Bu sınavlara nasıl hazırlanması gerektiği konusunda öğrencilerin bilgilendirilmesi, öğrencilerin sınava daha az çalışma gibi yanlış düşüncelerini azaltmakta ve öğrenci başarısını olumlu yönde etkilemektedir (Rakes, 2008).

Ancak önemli olan ne tür olursa olsun ölçme araçlarının öğrenme hedeflerine uygun olması, geçerlik ve güvenilirliğin sağlanmış olması ve açık ve anlaşılır olmasıdır (Simonson et al., 2003). Uzaktan eğitimde değerlendirme etkinlikleri geleneksel olarak kağıt-kalemle ya da teknolojinin sunduğu imkanlardan yararlanılarak çevrimiçi ortamlar aracılığıyla yapılabilir (Donovan, Mader & Shinsky, 2007; Xu, Iran-Nejad & Thoma, 2007; Laubsch, 2006; Anderson, Cain, & Bird, 2005).

Yapılan bir araştırmada çevrimiçi ortamda yapılan kâğıt-kalem sınavları ile sınıf ortamında uygulanan şekli bir deneysel yöntemle karşılaştırılmıştır. Çevrim içi olarak yapılan geleneksel kâğıt-kalem sınavlarının, gerçek sınıf ortamında uygulanan şeklinde olduğu gibi geçerlik ve güvenilirliği sağlanmaktadır. Sınavların çevrimiçi yapılabilmesi uygulama açısından elverişli ve esnek olmasını sağlamaktadır. Çevrimiçi sınavlar bilgisayar bilgisi ve tutumdan etkilenmemektedir. Ancak çevrimiçi ortamlarda uygulanacak sınavların çok fazla teknoloji bilgisi olmayan insanların bile yapabileceği şekilde hazırlanması gerektiği unutulmamalıdır (Xu et al., 2007).

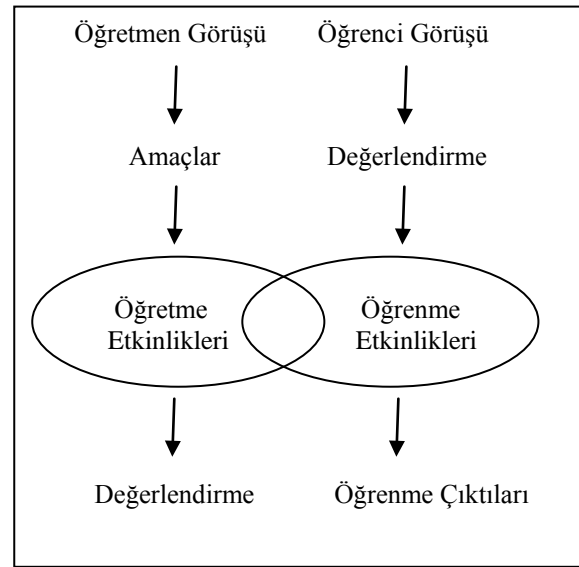
Değerlendirme etkinliklerinde başvuru çevrimiçi sınavların bazı yararları ve sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu yöntemin yararları arasında öğrencilere zaman açısından esneklik sağlanması, verilerin daha çabuk toplanması, sonuçların hızlı bir şekilde belirlenebilmesi, maliyeti azaltması ve öğretim elemanlarının yükünü hafifletmesi (soruların basımı, dağıtılması, sonuçların toplanması vb.) sayılabilir (Dommeier, Baum, Hanna, & Chapman, 2004, Anderson et al., 2005).

Ancak çevrimiçi yapılan sınavlarda bir takım sınırlılıklarla da karşılaşılabilir. Örneğin, sınavların bilgisayar ve internet erişimini gerektirmesi, güvenli olup olmaması, öğrencilerin kopya çekme olasılığının bulunması ya da sınava öğrencinin bizzat kendisinin girip girmediğinin kontrolü ve iletişim bu tür ortamlarda karşılaşılabilecek durumlara örnek verilebilir (Shuey, 2002 ; Anderson et al., 2005).

Çevrimiçi değerlendirmelerin yararları ve sınırlılıkları ile birlikte öğrencilerin bunlar hakkındaki düşünceleri de önemlidir. Örneğin yapılan bir araştırmada öğrencilerin web üzerinden yapılan değerlendirme ile geleneksel yöntemi seçimleri arasında küçük bir fark olduğu ortaya çıkmıştır (Carini, Hayek, Kuh, Kennedy, & Ouimet, 2003).

Geleneksel ve çevrimiçi sınavlar hakkında öğrenci görüşlerinin alındığı bir başka araştırmada ise, sınav biçimi tercihine sınıf seviyesi, cinsiyet ve önceki deneyimlerin etki ettiği belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin büyük bir bölümünün çevrimiçi değerlendirmeyi tercih ettiği anlaşılmaktadır. Bu çalışmanın bulgularına göre daha önce çevrimiçi deneyimi olanlar olmayanlara göre, ön lisans öğrencileri lisans öğrencilerine göre çevrimiçi değerlendirmeyi daha fazla tercih etmektedirler. Ayrıca çevrimiçi sınavın yapıldığı ortama göre de öğrencilerin tercihi

değişebilmektedir. Öğrenciler bir bilgisayar laboratuvarında sınava girmektense, sınavı kendilerinin belirleyeceği bir zamanda ve bireysel olarak almayı tercih etmektedirler. Tabii ki bazı özel sebeplerden dolayı (sınavı unutmama) çevrimiçi sınavın toplu halde bir laboratuvarda yapılmasını isteyen öğrenciler de bulunmaktadır. Geleneksel yöntemi tercih eden öğrencilerin tercihlerinde “sınav sırasında yardım alabilme olanağı, internet erişimi konusunda yaşanan sıkıntılar, bu konuda yeterli deneyimlerinin olmayışı, geleneksel yöntemle daha iyi yapabilecekleri düşüncesi” gibi etkenler belirleyici olmaktadır (Donovan et al., 2007).

Şekil 1. Değerlendirme hakkında öğrenci ve öğretmen görüşlerinin karşılaştırılması (McLoughlin, 2001)

Şekilde öğretmen ve öğrencilerin değerlendirme hakkında farklı görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Öğrencilere göre öğretim değerlendirme için yapılmaktadır: Öğrenciler sınav olacaklarını düşündükleri konuyu öğrendiklerini, bunda öğrenme çıktılarını belirlediği görüşüne sahiptirler (McLoughlin, 2001). Öğretmenler ise öğretim sürecini etkinlik olarak görmekte ve bu süreç değerlendirme ile sona ermektedir (McLoughlin, 2001).

Öğrenci görüşleri sadece değerlendirme için değil birçok farklı konuda önemini ortaya koymaktadır. Geleneksel sınıf ortamı ile çevrimiçi sınıfların karşılaştırıldığı bir çalışmada “geleneksel sınıf ortamı ile çevrimiçi sınıf ortamı arasında fark olduğu, öğretmen desteğinin ve isteğinin motivasyonu, memnuniyeti ve öğrenmeyi etkilediği” sonucuna ulaşılmıştır (Mullen & Tallent-Runnels, 2006). Bu açıdan bakıldığında öğrencilerden alınan dönütün öğrenme çevresinin düzenlenmesi açısından önemli olduğu söylenebilir.

Brew (2008) öğrencilerden alınan geri bildirimlerin ayrıntılı olmasının eğitim etkinliklerinin değerlendirilip düzenlenmesi açısından önemli olduğunu ortaya koymuştur. Uzaktan eğitim etkinliklerinin

değerlendirilmesiyle ilgili olarak, kullanılan sistem hakkında öğrenci görüşlerinin alındığı bir çalışmada öğrencilerin büyük bir bölümünün geleneksel eğitim etkinlikleri için kullanılan değerlendirme şeklinin uzaktan eğitim için uygun olduğu şeklinde görüş belirttikleri ortaya çıkmıştır (Holcomb, King, & Brown, 2004). Bu sonucun altında yatan nedenlerin araştırılması alana katkı sağlayacak başka bilgilere ulaştırabilecektir. Bu açıdan bakıldığında da öğrenci görüşlerinin önemli olduğu anlaşılmaktadır.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu çalışmada uzaktan eğitimde değerlendirme süreciyle ilgili alan yazın taraması yapılmıştır. Öğrencilerin değerlendirme süreci hakkındaki olumlu ve olumsuz düşüncelerinin belirlenmesi, değerlendirme sürecinde öğrenci isteklerinin de dikkate alınmasını ve uzaktan eğitim hizmeti veren kurumun bu süreci öğrencilerin istek ve ihtiyaçlarına yönelik planlamasına da yardımcı olabilir. Uzaktan eğitimin materyallerini hazırlarken kullanılan farklı ortamlar, öğretme ve öğrenme kuramları, yöntem ve tekniklerine göre ölçme ve değerlendirme yöntemlerinden de en uygununun seçilerek bu sürecin daha verimli olması, öğrencilerin ne kadar öğrendiğinin en iyi şekilde belirlenmesi sağlanabilir.

Bulgular, uzaktan eğitim sisteminin özellikle öğrenciler açısından etkili ve verimli olmasında öğrenci geri-bildirimlerinin çok önemli bir yeri olduğuna işaret etmektedir. Araştırma sonuçları, uzaktan eğitimde değerlendirme sürecinde öğrenci başarısını daha iyi belirlemede ve sistemi genel olarak daha etkili hale getirmede eğitimcilerle rehberlik edebilir.

Genel olarak eğitim sürecinde verimliliği artırmak için sistemi oluşturan tüm unsurların birlikte ele alınması gerektiği ileri sürülebilir. Bu bağlamda değerlendirme sürecinin önemli değişkenlerinden birisi olarak ele alınabilecek olan öğrenci görüşlerine başvurulmasının, uzaktan eğitim sürecinin temel unsurlarından birisi olarak ele alınması gerektiği söylenebilir.

ÖNERİLER

Bu çalışma sadece alan yazın taramasıyla sınırlı kalmıştır. Doğrudan öğrenci görüşlerine başvurulmuş bir çalışmada bu konuyla ilgili daha fazla veriye ulaşılabılır. Bu çalışmada incelenen çalışmaların çoğu yurtdışı kaynaklıdır. Türkiye’de gerçekleştirilecek bir çalışmada farklı bulgulara ulaşılabılır.

KAYNAKÇA

Anderson, H. M. ; Cain , J.,; & Bird, E. (2005). **Online Student Course Evaluations: Review of Literature and a Pilot Study**. American Journal of Pharmaceutical

Education 2005; 69 (1). 26.07.2009 tarihinde <http://www.ajpe.org/aj6901/aj690105/aj690105.pdf> adresinden alınmıştır.

Brew, L. S. (2008). **The role of student feedback in evaluating and revising a blended learning course**. The Internet and Higher Education, 11(2), 98–105. 03.08.2009 tarihinde http://www.sciencedirect.com/science?_ob=MIimg&_imgagekey=B6W4X-4SPJ1XM-2-1&_cdi=6554&_user=691275&_orig=browse&_coverDate=12%2F31%2F2008&_sk=999889997&_view=c&_viewhp=dGLzVlz-zSkWb&_md5=e641d45d06217f9ce93d10873faded7d&_e=/sdarticle.pdf adresinden alınmıştır.

Carini, R. M., Hayek, J. C., Kuh, G. D., Kennedy, J. M., & Ouimet, J. A. (2003). **College student responses to web and paper surveys**. Research in Higher Education, (44)1, 119.

Dommeyer, C.J.; Baum, P.; Hanna, R. W.; & Chapman, K. S. (2004). **Gathering faculty teaching evaluations by inclass and online surveys**. Assessment & Evaluation in Higher Education, 29(4), 611-623.

Donovan, J.; Mader, C. & Shinsky, J. (2007). **vs. Traditional Course Evaluation Formats: Student Perceptions**. Journal of Interactive Online Learning, 6(3), 158-180. 24.06.2009 tarihinde <http://www.ncolr.org/jiol/issues/PDF/6.3.2.pdf> adresinden indirilmiştir.

Gürol, M.; Turhan, M. (2004). **Yönetim Fonksiyonları Bağlamında Uzaktan Eğitim Yönetimi**. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz, Malatya, İnönü Üniversitesi.

Holcomb, L. B.; King, F. B.; & Brown, S. W. (2004). **Student Traits and Attributes Contributing to Success in Online Courses: Evaluation of University Online Courses**. Journal of Interactive Online Learning, 2(3), 1-17. 24.06.2009 tarihinde <http://www.ncolr.org/jiol/issues/PDF/2.3.4.pdf> adresinden indirilmiştir.

Laubsch, P. (2006). **Online and Inperson Evaluations: A Literature Review and Exploratory Comparison**. MERLOT Journal of Online Learning and Teaching 2(2). 26.07.2009 tarihinde http://jolt.merlot.org/documents/Vol2_No2_Laubsch_000.pdf adresinden alınmıştır.

McLoughlin, C. 2001. **Inclusivity and alignment: Principles of pedagogy, task and assessment design for effective cross-cultural online learning**. Distance Education, 22(1), 7-29. 30.07.2009 tarihinde http://pdfserve.informaworld.com/416155_758064766_739485967.pdf adresinden alınmıştır.

Moore, M., & Kearsley, G. (2005). **Distance education: A systems view**. Belmont, CA: Thomson Wadsworth.

Mueller, J. (2005). **The Authentic Assessment Toolbox: Enhancing Student Learning through Online Faculty Development.** MERLOT Journal of Online Learning and Teaching, 1(1). 26.07.2009 tarihinde

http://jolt.merlot.org/documents/vol1_no1_mueller_001.pdf adresinden alınmıştır.

Mullen, G. E. & Tallent-Runnels, M. K. (2006). **Student outcomes and perceptions of instructors' demands and support in online and traditional classrooms.** The Internet and Higher Education, 9(4), 257-266. 03.08.2009 tarihinde

http://www.sciencedirect.com/science?_ob=MIimg&imgagekey=B6W4X-4M9414P-1-1&cdi=6554&user=691275&orig=browse&coverDate=12%2F31%2F2006&sk=999909995&view=c&whp=dGLzVzz-zSKWA&md5=e08b120eb55b67c38133a1ebbeef426e&ie=/sdarticle.pdf adresinden alınmıştır.

Rakes, G. (2008). **Open Book Testing in Online Learning Environments.** Journal of Interactive Online Learning, 7(1), 1-9. 24.07.2009 tarihinde

<http://www.ncolr.org/jiol/issues/PDF/7.1.1.pdf> adresinden alınmıştır.

Simonson, M., Smaldino, S., Albright, M., & Zvacek, S. (2003). **Teaching and learning at a distance: Foundations of distance education (2nd ed.).** Upper Saddle River, NJ: Merrill Prentice Hall.

Shuey, S. (2002). **Assessing Online Learning in Higher Education.** Journal of Instruction Delivery Systems, 16(2). 28.07.2009

<http://www.salt.org/jidstoc.asp?key=97320> adresinden alınmıştır.

University of Idaho (Tarihsiz). **Distance education at a glance. Guide 4: Evaluation for distance educators.** Moscow, ID: Engineering Outreach, University of Idaho. 21.02.2009 tarihinde

<http://www.uiweb.uidaho.edu/eo/guide4.pdf> adresinden alınmıştır.

Xu, Y.; Iran-Nejad, A. & Thoma, S. J. (2007). **Administering Defining Issues Test Online: Do Response Modes Matter?** Journal of Interactive Online Learning, 6(1), 10-27. 24.06.2009 tarihinde

<http://www.ncolr.org/jiol/issues/PDF/6.1.2.pdf> adresinden indirilmiştir.